

PREDSTAVLJAMO VAM DOKTORE SA PODRUČJA GRAČANICE

PROF. DR. DŽENAN ĐONLAGIĆ

IMPLIKACIJE INTEGRACIJE MONETARNOG SISTEMA BOSNE I HERCEGOVINE U EVROPSKU MONETARNU UNIJU

Sažetak

Doktorska disertacija “Implikacije integracije monetarnog sistema Bosne i Hercegovine u Evropsku monetarnu uniju” istražuje proces i implikacije integracije monetarnog sistema Bosne i Hercegovine u Evropsku monetarnu uniju, koja će uslijediti nakon pristupanja Bosne i Hercegovine u punopravno članstvo Evropske unije. Zbog cjelovitosti istraživanja i iznalaženja što potpunijih odgovora, bilo je neophodno istražiti slijedeće: ulogu centralne banke u upravljanju monetarnom politikom, proces integracije u Evropsku uniju i Evropsku monetarnu uniju zemalja novih i budućih članica, te analizirati budući proces integracije monetarnog sistema Bosne i Hercegovine u Evropsku monetarnu uniju kroz cjelovitu i sveobuhvatnu analizu tekućeg institucionalnog rješenja upravljanja monetarnom politikom od strane Centralne banke Bosne i Hercegovine, u kontekstu ispunjavanja kriterija konvergencije i iskustava zemalja

koje su danas u procesu integracije prema Evropskoj monetarnoj uniji.

Uloga centralne banke u upravljanju monetarnom politikom je dio koji objašnjava odnos monetarne politike i centralne banke u savremenim ekonomskim uslovima. Analiza se zasniva na upravljanju monetarnom politikom na diskrecionim osnovama, što često nazivamo ulogom tipične centralne banke i upravljanjem monetarnom politikom na principima currency board aranžmana kao specifičnog oblika upravljanja monetarnom politikom na osnovama fiksnog deviznog kursa između domaće i rezervne valute, te odgovarajućeg pokrića monetarne pasive deviznim sredstvima. Nakon toga slijedi prikaz funkcionisanja monetarnog sistema Evropske unije. Prvo, slijedi analiza teorije optimalnog valutnog područja kroz teorijski doprinos, aktuelne i "nove" poglede, zasnovane na iskustvu Evropske monetarne unije. Drugo, prikazan je način upravljanja monetarnom politikom do i nakon uspostavljanja Evropske monetarne unije, funkcionisanje Evropske centralne banke kroz prikaz strategije i analize kretanja cijena, monetarnih agregata i instrumenata u praksi Evropske centralne banke.

Proces integracije u Evropsku uniju i Evropsku monetarnu uniju zemalja novih i budućih članica je dio koji objašnjava proces proširenja Evropske unije i Evropske monetarne unije kroz analizu elemenata realne i nominalne konvergencije, strategije monetarne politike i deviznog kursa, nezavisnosti centralne banke i makroekonomske dimenzije procesa proširenja. Analiza iskustava zemalja novih i budućih članica Evropske unije nam je pomogla u definisanju koraka za napred-

niji proces evropskih integracija Bosne i Hercegovine sa fokusom na proces monetarnih integracija.

Kao prvo, analizirali smo studij slučaja Estonije, Litvanije i Bugarske, koje upravljaju monetarnom politikom putem currency board aranžmana. Estonija i Litvanija su već članice Evropske unije i nalaze se u procesu pristupanja Evropskoj monetarnoj uniji pridruživanjem ERM II mehanizmu deviznih kurseva u toku 2004. g. Pristupanje Bugarske Evropskoj uniji je predviđeno u 2007. g., nakon čega slijedi proces integracije u Evropsku monetarnu uniju. S druge strane, prikazali smo i iskustva zemalja koje nemaju currency board aranžman, tj. upravljaju monetarnom politikom na diskrecionim osnovama. Slovenija, kao punopravna članica Evropske unije, već je u mehanizmu deviznih kurseva ERM II od juna 2004. g. i očekuje integraciju u Evropsku monetarnu uniju 2007. g. Hrvatska ima status kandidata, a pristupanje Evropskoj uniji se očekuje do 2010. g., nakon čega slijedi proces integracije u Evropsku monetarnu uniju.

Proces integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku monetarnu uniju je završni dio doktorske disertacije, koja na početku daje prikaz upravljanja monetarnom politikom Bosne i Hercegovine putem currency board aranžmana i to na osnovu analize monetarnih kretanja u Bosni i Hercegovini i mogućih implikacija kod pristupanja u članstvo Evropske centralne banke. Nakon toga slijedi prikaz načina pripreme za integraciju monetarnog sistema Bosne i Hercegovine u Evropsku monetarnu uniju. Za uspješan nastavak procesa evropskih integracija Bosne i Hercegovine neophodno je da se nastavi političko-ekonom-

ska transformacija koja treba da rezultira efikasnijim uređenjem unutrašnjeg tržišta. Potrebno je da se na nivou Bosne i Hercegovine uspostavi Ministarstvo za evropske integracije, donese jedinstvena strategija i izvrši ustrojstvo pregovaračkih timova za pojedina poglavlja *acquis-a*, među kojima je i poglavlje broj 11, koje se tiče Evropske monetarne unije. Integraciju monetarnog sistema Bosne i Hercegovine u Evropsku monetarnu uniju treba voditi upravljanjem monetarnom politikom na način da se obezbijedi ispunjenje Mاستrihtskih kriterija konvergencije, snažnije učesće finansijskog tržišta, postepena primjena instrumentata Evropske centralne banke i njenih standarda, te praćenje i analiza iskustava zemalja koje su ispred Bosne i Hercegovine u procesu evropskih, a posebno monetarnih integracija.

Summary

This Doctoral dissertation "Implications of Bosnia and Herzegovina's monetary integrations into European monetary union" covers the research process and implications of Bosnia and Herzegovina's monetary system's integration into the EMU, after Bosnia and Herzegovina becomes the EU member state. Due to the complexity of the research and in order to find out the best possible answers, it was necessary to explore the following: the role of the central bank in monetary policy implementation, the process of integration into the EU and EMU of newcomers and future members, analyze the future integration process of Bosnia and Herzegovina's monetary system into the EMU through comprehensive analysis of current institutional monetary policy solution in Bosnia and Herzegovina, implemented by the Central

Bank of B&H. This was done mainly in the context of fulfilling the Maastricht convergence criteria and through the experience of countries that are now in the process of integration into the EMU.

The role of the central bank in managing monetary policy is the part that explains the relationship between monetary policy and central bank in contemporary economic conditions. The analysis is based upon managing discretionary monetary policy, mostly referred to us as the role of typical central bank and managing monetary policy based on currency board principles as one specific way of implementing monetary policy through fixed exchange rate mechanism between national and reserve currency and coverage of domestic monetary liabilities by appropriate amount of foreign reserves. After that, we have shown the model of EU monetary system. Firstly, we have done the analysis of optimal currency area in the context of theoretical contributions, actual views and "new" views on what is telling us EMU. Secondly, we have analyzed the monetary policy of the ECB in the form of strategy, price developments, monetary aggregates as well as the monetary policy instruments used by the ECB.

The process of integration into the EU and EMU of newcomers and future member states is the part that explains the enlargement process through the analysis of real and nominal convergence elements, strategy of monetary policy and exchange rate policy, central bank's independence and macroeconomic dimension of the enlargement process. The analysis of newcomers and future member states' experience has helped us to define the steps

for better process of european integrations in the case of Bosnia and Herzegovina, with the focus on monetary integration.

Firstly, we have analysed the case study of Estonia, Lithuania and Bulgaria, countries with currency board arrangements. Estonia and Lithuania are already EU member states and are currently in the process of monetary integration towards the EMU, while participating in so-called ERM II since 2004. Bulgarian accession into the EU is planned for 2007, which is to be followed by the participation in ERM II and introduction of the euro, most probably in the year of 2009. On the contrary, we have shown the experience of countries (Slovenia and Croatia) without currency boards, meaning they manage monetary policy on discretionary basis. Slovenia, as the EU member state is already participating in the ERM II since June 2004 and it is expected to get into the EMU in 2007. Croatia is the candidate country, expected to become EU member state in 2010 afterwards it enters the process of monetary integration towards the EMU.

The process of Bosnia and Herzegovina's integration into the EMU is the last part of the doctoral dissertation. At the beginning it presents monetary policy implementation in Bosnia and Herzegovina through currency board arrangement on the basis of monetary indicators' analysis of the Central Bank of B&H as well as possible implications with the integration into the ECB. Moreover, we have shown the way of preparation for the integration of Bosnia and Herzegovina's monetary system into the EMU. For the sake of successful process of european integration of Bosnia and Herzegovina, it is necessary to continue political-

economic transformation that should result in more effective internal market functioning. It is necessary to organize and establish a ministry of european integration at the state level, develop single strategy and form the negotiation team for all chapters of the *acquis*, including the chapter number 11 considering the EMU. The integration process of Bosnia and Herzegovina's monetary system into the EMU should be led by implementing such monetary policy that is supposed to ensure fulfillment of Maastricht convergence criteria, further development of financial market in Bosnia and Herzegovina, gradual implementation of monetary instruments and standards used by the ECB. We should continually follow up and analyze the experience of countries that are ahead of Bosnia and Herzegovina in the process of european, and especially monetary integration.

Biografija

Dženan Đonlagić je rođen 31. 05. 1974. godine u Doboju. Srednju elektrotehničku školu je završio u Gračanici, nakon čega odlazi na dodiplomski studij u Kuala Lumpur u Maleziju. Diplomirao je na Ekonomskom fakultetu Međunarodnog Islamskog Univerziteta Malezija (IIUM) 1997. godine. Postdiplomski studij je uspješno završio na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu i odbranio magistarski rad "*Perspektive razvoja Centralne banke Bosne i Hercegovine*" 2002. godine. Doktorsku disertaciju pod naslovom "*Implikacije integracije monetarnog sistema Bosne i Hercegovine u Evropsku monetarnu uniju*" je odbranio na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu 2006. godine.

U periodu od avgusta 1997. do oktobra 1998. godine radio je na ekonomskim poslovima u preduzeću "Fering" d.d. Gra-

čanica. Od oktobra 1998. godine zaposlen je na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. U okviru Katedre za finansije istog fakulteta angažovan je kao vanredni profesor na predmetima "Monetarne i javne finansije", "Monetarna i fiskalna politika Evropske unije" na prvom ciklusu studija, te na predmetu "Centralno bankarstvo" u okviru drugog ciklusa studija. Predavanja na engleskom jeziku drži na predmetima "Public finance" u okviru zajedničkog master studija sa Ekonomskim fakultetom Univerziteta u Ljubljani, te "Macroeconomics" na zajedničkom dodiplomskom studiju sa Griffit College Dublin, Republika Irska.

Do sada je učestvovao na brojnim domaćim i međunarodnim naučnim konferencijama i skupovima. Aktivno se služi engleskim jezikom. Polja profesionalnog interesovanja su: monetarne finansije, javne finansije, ekonomika monetarnih integracija, centralno bankarstvo.

Obavljao je dužnosti prodekana, rukovodioca Odjeljenja Ekonomskog fakulteta u Sarajevu, sa sjedištem u Goraždu, sekretara Katedre ekonomske teorije i politike. U mandatnom periodu 2008.–2012. godina bio je član Senata Univerziteta u Sarajevu, te obavljao dužnosti predsjedavajućeg grupacije društvenih nauka Univerziteta u Sarajevu. U mandatnom periodu 2012.–2016. godina, imenovan je za Prorektora Univerziteta u Sarajevu.

Oženjen je i otac dvoje djece. Živi i radi u Sarajevu.

Bibliografija

Objavljene knjige:

1. *Javne finansije*, "Grin" d.o.o., Gračanica, 2007. ISBN 978-9958-764-35-6,

COBISS.BH-ID 16003078. (koautor sa Dr. Izudinom Kešetovićem)

2. *Evropska monetarna unija i Bosna i Hercegovina*, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Izdavačka djelatnost, 2006. ISBN 9958-605-94-5, COBISS. BH-ID 15357702. (autor)

Naučni i stručni radovi u priznatim publikacijama:

1. Analiza poreskog modela u Federaciji BiH, *Časopis za filozofiju, religiju, znanost i društvenu praksu, Znakovi vremena*, Naučnoistraživački institut "IBN SINA", Vol.3, dvobroj 9/10, Sarajevo, 2000., ISSN 1512-5416
2. Analiza kriterija konvergencije sa aspekta integracije monetarnog sistema Slovenije u Evropsku monetarnu uniju, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Sarajevu*, 2005., broj 25, ISSN 0581 – 7439. (Originalni naučni rad)
3. Development perspectives of the Central bank of Bosnia and Herzegovina, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Sarajevu*, broj 23, 2003., ISSN 0581-7439.
4. Integracija Bosne i Hercegovine u Evropsku monetarnu uniju – makroekonomski aspekti i izazovi, *Stručni časopis "Revizija – URFBiH"*, broj 1, juni 2005., ISSN 1840-0760.
5. Monetary policy in Bosnia and Herzegovina–currency board arrangement, *2nd European Doctoral Seminar Volume*, No.43, BERG, Otto-Friedrich University Bamberg, Germany, February 2003., ISBN 3-931052-35-4.
6. The analysis of current sales tax model in Bosnia and Herzegovina, *3rd European Doctoral Seminar Volume at*

- University of Tirana, Albania, Public Economics Series, Volume 6, BERG Bamberg, Germany, 2003., ISBN 3-931052-42-7.*
7. Macroeconomic aspects of Bosnia and Herzegovina's integration into the EU and EMU, EDS, *Public Economic Series, Volume, Otto-Friedrich University, BERG Group Bamberg, Germany, 2004., ISBN 3-931052-47-8, <http://dnb.ddb.de>, Deutschen Nationalbibliografie.*
  8. Menadžerski modeli optimizacije finansiranja elektronenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Sarajevu*, Broj 29, Sarajevo, 2009. (sa Elvir Čizmić). Indeksiran u međunarodnoj bazi podataka EBSCO-BUSINESS SOURCE COMPLETE, <http://www.epnet.com/titleLists/bt-journals.xls>.
  9. Monetary policy in Bosnia and Herzegovina Under the Currency board Regime, *Eastern European Economics*, ISI-ranked Časopis u izdanju M.E. Sharpe, Inc. USA, Vol. 47, Broj 2, Mart-April 2009, pp. 21-36. ISSN 0012-8775/2009. Rad objavljen na engleskom jeziku. (sa Shirley J. Gedeon, Univerzitet iz Vermonata, SAD). Članci objavljeni u ovom časopisu su indeksirani u prestižnoj međunarodnoj bazi podataka: *Current Contents/Social and Behavioral Sciences (Web of Science)*; kao i u: *EconLit, e-JEL, and JEL on CD; Geobase; Journal Citation Reports/Social Sciences Edition; PAIS International; Pro Quest Database; Social Sciences Citation Index; Social Scisearch. (www.mesharpe.com)*.
  10. The system of public financing: The case of Bosnia and Herzegovina, *Znanstveno-stručni časopis "Ekonomska istraživanja"*, Vol. 21, No.3., UDK 338, ISSN 1331-677X. Sveučilište u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam "Dr. Mijo Mirković", Pula, septembar 2008. Rad objavljen na engleskom jeziku. (sa Izudin Kešetović). Prilozi objavljeni u ovom časopisu se referiraju u međunarodnim bazama podataka: *Social Sciences Citation Index, Social SciSearch, Cab Abstracts, Journal Citation Reports/Social Sciences Edition, EconLit, Scopus, Geobase.*
  11. Tendencije kretanja monetarnih agregata u Bosni i Hercegovini, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Sarajevu*, Broj 27, ISSN 0581-7439, Sarajevo, 2007. Indeksiran u međunarodnoj bazi podataka EBSCO-BUSINESS SOURCE COMPLETE, <http://www.epnet.com/titleLists/bt-journals.xls>.
  12. Fiscal convergence criteria for EU-EMU accession: The Example of Bosnia and Herzegovina, *Conference proceedings, IV Međunarodna konferencija Ekonomskog fakulteta u Sarajevu, ICES 2008, "Transitional Challenges of EU Integration and Globalization"*, Sarajevo, oktobar 2008. ISBN 978-9958-25-015-6, COBISS. BH-ID 16892422. Rad objavljen na engleskom jeziku. (sa Lejla Lazović i Selena Begović). Indeksiran u međunarodnoj bazi podataka EBSCO-BUSINESS SOURCE COMPLETE, <http://www.epnet.com/titleLists/bt-journals.xls>.
  13. Budžetske procedure i trezorsko poslovanje, *Zbornik radova sa Desetog*

- Međunarodnog Simpozija, Udruženje-Udruga računovođa i revizora Federacije BiH, Neum, 2007. (sa Izudin Kešetović). Stručni rad.*
14. Tendencije u razvoju poreza na dobit u sistemu direktnog oporezivanja u FBiH, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Sarajevu*, broj 26, str. 73, ISSN 0581-7439, Sarajevo, 2006. (sa Izudin Kešetović).
  15. Razvoj poreza na dohodak i poreza na dobit na primjeru poreskog sistema BiH, VII *Međunarodni simpozijum, "Revicon", Zbornik radova*, str. 371 Sarajevo, 2006. (sa Izudin Kešetović). Rad objavljen u Zborniku sa Simpozija. Stručni rad.
  16. Analiza kriterija konvergencije EU u odnosu na javni dug i implikacije za Bosnu i Hercegovinu, *Poslovni časopis "Banke"*, broj 93, *Poslovni glasnik, Sarajevo*, februar 2008. (sa Izudin Kešetović). Stručni rad.
  17. The impact of different currency areas on regional trade, (sa Osmanković Jasmina i Hošo Jasmin). Rad objavljen na engleskom jeziku. *Conference proceedings, Special Editions, Vol. CXXXVII, Department of Social Sciences, Volume 2, Regional cooperation in Europe: Opportunities for the Balkans*, Dubrovnik, Septembar, 2011. iuc2011@anubih.ba. ISBN 9958-501-61-9.
  18. Housing finance: Testing for significant unobserved components, (sa Harry M. Karamujić, et al.). Rad objavljen na engleskom jeziku. Juni, 2011, ERES 2011, (*European Real Estate Society Conference*), www.eres.scix.net
  19. Impact of global financial crisis on the Tondach company, (sa Osman-ković Jasmina i Hošo Jasmin), *Zbornik radova, Institute of International Politics and Economics*, Beograd, Juni, 2011. www.diplomacy.bg.ac.rs
  20. Globalna finansijska kriza: intervencije na primjeru evropske centralne banke i sistema federalnih rezervi, (sa Kovačević Edis). *Sarajevo Business and Economics Review*, Vol. 31, No.1, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2011. ISSN 1986-5473. www.efsa.unsa.ba
  21. Impact of the creation of national currency on business transnational companies in the Western Balkans, (sa Hošo Jasmin), *Interdisciplinary Management Research*, VII, Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, Faculty of Economics in Osijek, Croatia Postgraduate Studies "Management" Hochschule Pforzheim University, 2011. ISSN 1847-0408, ISBN 978-953-253-096-4. Rad objavljen na engleskom jeziku. Indeksan u: EBS COhost, RePEc, EconPapers, Socionet. <http://www.efosoim.com/dok/interdisciplinary-management-research-vii-2011.pdf>
  22. Macroeconomic aspects of competition law in Bosnia and Herzegovina's economy, (sa Kanita Imamović-Čizmić), ICES 2010, *Economic Development Perspectives of SEE Region in Global Recession Context*, Sarajevo, oktobar 2010. ISBN 978-9958-25-046-0, COBISS.BH-ID 18370310. Rad objavljen na engleskom jeziku. Indeksan u međunarodnoj bazi podataka EBSCO-BUSINESS SOURCE COM-

PLETE, <http://www.epnet.com/titleLists/bt-journals.xls>, ABI/INFORM Global ProQuest platforma.

23. The strategic tendencies for new regulated framework of global financial system, (sa Mirza Kršo), ICES 2010, *Economic Development Perspectives of SEE Region in Global Recession Context*, Sarajevo, oktobar 2010. ISBN 978-9958-25-046-0, COBISS.BH-ID 18370310. Rad objavljen na engleskom jeziku. Indeksiran u međunarodnoj bazi podataka EBSCO–BUSI-

NESS SOURCE COMPLETE, <http://www.epnet.com/titleLists/bt-journals.xls>, ABI/INFORM Global ProQuest platforma.

24. Justification of criticism of the international financial institutions, (sa Amra Kožarić), *Economic Annals*, Volume LV, No. 186, July-September 2010. Rad objavljen na engleskom jeziku. UDC:3,33 ISSN 0013-3264, COBISS.SR 1328911, Beograd, 2010., www.doi-serbia.nb.rs

■ GM - TUZLA. ADRIAN JOSIPOVIĆ, HOLANDIJA